

LESBRIEF 1

Docenten

LESBRIEF 1 - DOCENTENHANDLEIDING

EEN NETWERK? HEB IK DAT OOK?

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met anderen vertegenwoordigt om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerkoefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzeproces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Deze lesbrief is de eerste in een reeks van zeven lesbrieven over netwerken. De lesbrief is te gebruiken voorafgaand aan momenten of activiteiten waarbij de leerlingen nieuwe mensen kunnen ontmoeten. Ze zijn zich dan al bewust van de mensen die ze kennen. Dat kan dus op elk moment in het schooljaar zijn.

Deze les: Zicht krijgen op jouw netwerk en de hulp die daarin zit verborgen

In deze eerste les oriënteren de leerlingen zich op de begrippen en de denkwijze die bij de competentie netwerken horen. Een netwerk bestaat uit alle mensen die we kennen. Netwerken als activiteit is het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets kan worden geruild. De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. In deze maken de leerlingen kennis met het tekenen van hun eigen netwerk. Ze gaan beseffen dat ze een netwerk hebben en dat ze daaruit hulp ontvangen.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

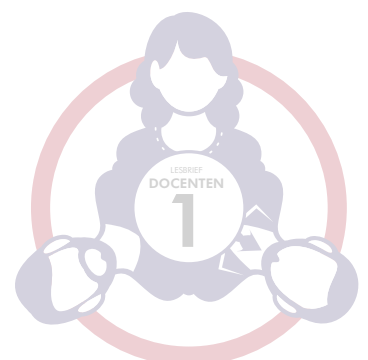
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 1 - Docentenhandleiding - Een netwerk? Heb ik dat ook?	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	1
Deze les: Zicht krijgen op jouw netwerk en de hulp die daarin zit verborgen	2
Leeswijzer	2
Theoretisch kader en onderwerpen van deze les	4
Opbrengst en leerdoelen	5
Leerdoelen voor leerlingen	5
Opbrengst voor de docent	6
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	7
Begrippenlijst	7
Reflectievragen voor de docent	7
Opbouw van de les	8
Benodigde materialen	8
Voor de liefhebbers	9
Vier leerlingen als voorbeeld	11
Sandra in les 1	11
Bas in les 1	12
Oriëntatiefase	16
Theoretisch kader	16
Opwarmer – Het netwerk van de klas	17
Opwarmer - Gemeenschappelijke taal – Het woord netwerk(en)	19
Vorbereidingsfase	20
Theoretisch kader	20
Uitvoeringsfase	22
Theoretisch kader	22
Opdracht 1.1 – Teken je eigen netwerk	23
Opdracht 1.2 – Welke hulp kreeg je wel eens?	25
Opdracht 1.3 – Welke hulp heb je nodig?	27
Opdracht 1.4 – Wie ken je eigenlijk?	29
Opdracht 1.5 - Teken je netwerk – Toevoegen van emotionele nabijheid	31
Evaluatiefase	34
Wist je dat	34
Uitleg bij de Creative Commons-licentie	35

THEORETISCH KADER EN ONDERWERPEN VAN DEZE LES

Voor bijna alles wat we doen hebben we uiteindelijk de hulp van andere mensen nodig. Sterker nog, het gaat vaak gemakkelijker, sneller en leuker als we hulp van anderen vragen bij dat wat we willen bereiken of willen weten. Ons netwerk bestaat uit de mensen die we kennen. Doordat we de relatie met hen onderhouden, kunnen we ze om hulp vragen. Hulp die te maken heeft met onze loopbaanvragen. Mensen die je iets kunnen vertellen over waar je benieuwd naar bent of die je iets kunnen leren wat je graag wilt ervaren. Om effectief gebruik te kunnen maken van jouw netwerk is het handig om te weten wie er in jouw netwerk zitten en welke eigenschappen en talenten deze mensen hebben.

De variëteit en hoeveelheid hulp die jij tot je beschikking hebt, hangt af van de mensen die jij kent. Als je mensen kent die veel van elkaar verschillen, is de kans groter dat ze je ook op verschillende manieren kunnen helpen. Bijvoorbeeld omdat ze meer weten van verschillende sectoren om in te werken. Het is ook voordelig om mensen te kennen die elkaar niet kennen. Op die manier komen er meer kansen en nieuwe informatie op je pad. Daarom is het leuk en zinnig om te kijken naar jouw netwerk en de mensen die jij kent.

Voor loopbaan- en studiekeuzevragen is het over het algemeen handig om een netwerk te hebben dat de kans vergroot dat je gaat vinden wat je zoekt. Dat moet je ruim zien. Het kan gaan om mensen die je iets kunnen leren of die je iets kunnen vertellen over een onderwerp waar je nieuwsgierig naar bent.

Leerlingen hebben ook voordeel bij een netwerk waar je de gelegenheid krijgt om te oefenen met iets waar je goed in wilt worden of om rolmodellen te ontmoeten in een vak waar de leerling belangstelling voor heeft. Het netwerk van een leerling bepaalt in sterke mate zijn studie- en loopbaanmogelijkheden en de keuzes die hij maakt.

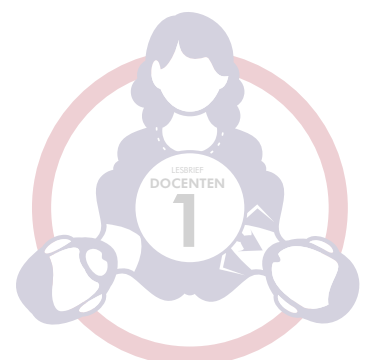
Waar voldoet het netwerk dan bij voorkeur aan:

- Liever een groter dan een klein netwerk.
- De mensen die je kent hebben andere talenten, eigenschappen, functies en kenmerken dan jij.
- Goede vrienden zijn fijn, maar kennissen bieden meer kansen.
- Bij voorkeur kennen de mensen die jij kent elkaar niet.

In deze eerste lesbrief oriënteren de leerlingen zich op de begrippen en de denkwijze die bij de competentie netwerken horen. Door te beseffen dat ze een netwerk hebben, kunnen de leerlingen uiteindelijk bewuster en gericht hun netwerk bouwen, bevestigen en benutten.

De loopbaancompetentie netwerken ontwikkelen leerlingen doordat:

- De leerling weet wat hij wil of interessant vindt (informatie over ...).
- De leerlingen zich bewust zijn dat ze een netwerk hebben en wie er in zitten.
- De leerlingen weten dat ze zelf bepalen wie ze leren kennen.

Onderwerpen die in deze les onder andere aan bod komen zijn dat:

- Mensen helpen elkaar.
- Iedereen heeft een netwerk.
- Netwerken kun je tekenen en dat geeft inzicht over de waarde.
- Sommige mensen ken je goed, sommige ken je minder goed.
Maar ze tellen allemaal mee en kunnen je allemaal op hun eigen manier helpen.
- Je kent meer mensen dan je denkt.
Pas als je de mensen die je kent op een rijtje zet, zie je met hoeveel mensen je te maken hebt. En dus, door wie je je allemaal kunt laten inspireren.

Over het algemeen willen mensen andere helpen met hun vragen en met het verwezenlijken van hun dromen. Leerlingen kunnen dus rekenen op een verscheidenheid aan hulp en tips. Door inzicht te hebben in hun eigen netwerk, kunnen leerlingen beseffen dat ze via de mensen die ze kennen:

- Aan informatie kunnen komen over verschillende beroepen en opleidingen.
- Toegang krijgen tot stageplaatsen of leerwerkplekken.
- Zich spiegelen aan rolmodellen.
- Niet alleen staan in de keuzes die ze moeten maken.

Deze onderwerpen komen terug in latere lesbrieven. Dan meer toegespitst op sturend en strategisch netwerken.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen dat iedereen relaties heeft en dat die samen een netwerk vormen.

Weten de leerlingen dat ze zelf een netwerk hebben.

Kennen de leerlingen begrippen die bij netwerken horen.

Voelen de leerlingen de waarde van vriendschap en goede relaties van iedereen die ze kennen..

Waarderen de leerlingen hulp die ze van mensen (een netwerk) kunnen ontvangen om te bereiken wat je wilt.

Hebben de leerlingen aandacht voor de mensen in hun netwerk die ze bij hun bewuste studiekeuze kunnen helpen.

Kunnen de leerlingen hun eigen netwerk tekenen.

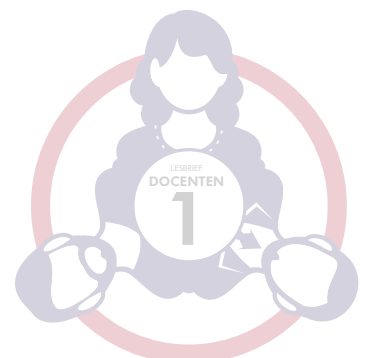
Kunnen leerlingen verschillende groepen of 'werelden' in hun eigen netwerk in kaart brengen met een kleurencirkelmodel.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Hoe jouw leerlingen tegen hun netwerk, hun contacten, aankijken.
- Welke waarde de leerlingen geven aan de relaties die ze hebben.
- Welke leerlingen ondersteuning nodig hebben bij het verder ontwikkelen van deze loopbaancompetentie.
- Welke leerlingen talent lijken te hebben voor het ontwikkelen van een netwerk.

Hierdoor kun je deze leerlingen gerichter helpen in het betrekken van het netwerk bij studie- en loopbaankeuzes.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Sociaal netwerk	Verzameling van alle persoonlijke relaties met anderen. Iedereen: familie, vrienden, kennissen, buren, collega's, zakenpartners, mede-(verenigings)leden, et cetera. In de praktijk denken mensen aan deelverzamelingen, in 'losse' werelden. Een netwerk is 'sociaal' als het om een netwerk van mensen gaat. Dit om onderscheid te maken met andere netwerken, zoals een energie-, wegen- of metronetwerk.
Netwerken	Netwerken is het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets geruild kan worden. Bewust betekent dat je dat zelf kiest. Duurzaam dat het relaties zijn die een leven lang duren. Ruilen kan gaan over aandacht, interesse tonen, informatie geven et cetera.
Relaties	Mensen die je kent en die jou ook kennen.
Sterke relaties	Mensen die je heel goed kent, 'vrienden'.
Zwakke relaties	Mensen die je een beetje kent, 'kennissen'.
Virtueel sociaal netwerk	Een netwerk op internet waar mensen zich met elkaar verbinden zoals Facebook, Twitter en LinkedIn. Het is niet nodig dat ze elkaar kennen.
Netwerkinfrastructuur	Hoe ziet een netwerk er uit. De infrastructuur van een netwerk laat zien hoe men in een netwerk met elkaar is verbonden. Hoe een netwerk er 'van boven af', in een schema, uitziet.
Sociaal kapitaal	De hulp die je kunt verwachten van de mensen die je kent en de hulp die je kunt geven aan de mensen die je kent.
Sociogram	Een schematische weergave van jouw netwerk: van de mensen die je kent, hoe goed je ze kent en of ze elkaar kennen.
Netwerkk kaart	Visuele weergave van een netwerk.

Reflectievragen voor de docent

- Welke hulp heb je recent gekregen in het kader van jouw werk?
- Hoe bewust ben je van je netwerk?
- Hoeveel weet je van het netwerk van de leerlingen van jouw (mentor)klas?
- Welke hulp heb je recent gegeven aan een collega op school?
- Teken je eigen netwerk. Wat valt je op?

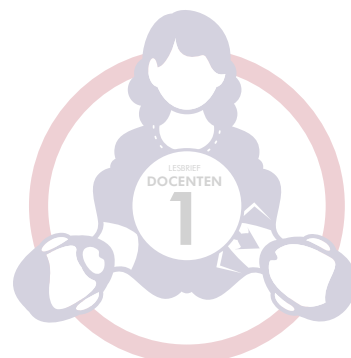
Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen. Voor deze les zijn dat:

Oriëntatiefase:	De oefening met het bolletje wol is een activerende oefening om het begrip 'netwerk' visueel te maken. Een alternatief voor deze warming-up is de namen van de leerlingen op het bord schrijven en de leerlingen zelf de relaties te laten tekenen tussen de verschillende mensen. Een begrippenkader vormen met de leerlingen geeft inzicht in de gedachtenwereld van de leerlingen rondom het thema netwerken.
Vorbereidingsfase:	Neem met de leerlingen de introductietekst in de lesbrief voor leerlingen door. Tip: geef je eigen netwerk als voorbeeld. Beelden spreken: het laten zien van jouw eigen netwerk kan voor leerlingen het begrip netwerk verduidelijken. Bespreek daarna kort de vragen uit de tekst.
Uitvoeringsfase:	Opdrachten: 1.1, 1.2, 1.3 en 1.4. Elke oefening neemt de leerling een stapje verder in het denken over netwerken en relaties. Bespreek elke opdracht kort na aan de hand van de informatie bij de betreffende opdracht. U kunt ook kiezen om een leerling uit te nodigen zijn antwoorden te delen met de klas en die op het bord te verzamelen. De lijst uit opdracht 1.4 kan worden bewaard in een portfolio, samen met de huiswerkopdracht.
Evaluatiefase:	Elke opdracht en tekst geeft reden tot gesprek met de leerling. Vat de stof aan het einde van de lesbrief samen en laat de leerlingen benoemen waarom het oefenen met hulp geven en hulp vragen zinvol is voor loopbaanleren.
Huiswerk:	Het netwerk dat de leerlingen tekenen kan in de les en eventueel als verdiepingsslag thuis worden getekend. Deze opdracht is geschikt om bij elke les te gebruiken. Ook is deze opdracht geschikt om in een portfolio te bewaren of als opdracht in het PTA handelingsdeel LOB op te nemen.

Benodigde materialen

- Bolletje wol (bij de alternatieve oefening: (digitaal) schoolbord).
- (Digitaal) schoolbord.
- Pen(nen).
- Viltstiften.
- Papier, één blad A4-vel per leerling.

Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

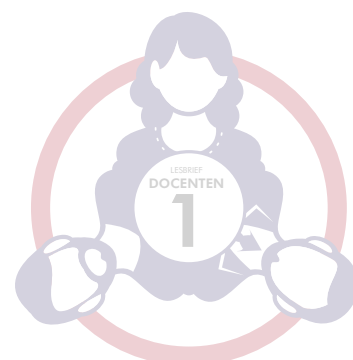
Filmpje	Nederlands
Kanaal:	Prof. Dr. B. von Dommelhausen
Titel:	Studie over Netwerken door Prof. Dr. Bernhard von Dommelhausen
Jaar:	September 2010
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een grappige professor geeft, met een Duits accent, in dit filmpje vijf goede tips over netwerken. Duidelijk voor introductie. Aan het eind van het filmpje wordt melding gemaakt van het Open Network Event. Daarvan bestaat een LinkedIn groep, maar de website van het event is niet meer actief. Dus goed te gebruiken maar tijdig filmpje stopzetten.
Bron internet:	http://www.youtube.com/watch?v=y8y60gOMf5g
Duur:	Ongeveer 4 minuten

Boek	Nederlands
Auteur:	Donna Fisher
Titel:	Persoonlijk netwerken voor dummies
Jaar:	2002
Omschrijving:	Een zeer toegankelijk boek met een heldere opbouw. Een goede verdieping voor leerlingen die meer willen weten over netwerken.
Bron Internet	http://www.bol.com/nl/p/persoonlijk-netwerken-voor-dummies/1001004002381438/

Filmpje	Engels
Kanaal:	Common Craft
Titel:	Social Networking in Plain English
Jaar:	2007
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Deze video geeft een korte uitleg/ introductie over het sociaal netwerk. In het begin van de video worden voorbeelden gebruikt om zichtbare netwerken te laten zien. Deze voorbeelden zijn een netwerk van wegen om van a naar b te reizen en het elektriciteitsnetwerk om huizen van stroom te voorzien. Vervolgens worden de connecties van personen weergegeven als een netwerk, het sociaal netwerk. Voordelen van een sociaal netwerk worden gegeven, dit kan zijn van het vinden van een nieuwe baan tot het vinden van een partner. Ook wordt een probleem geconstateerd, dat een sociaal netwerk vaak verborgen is en niet overzichtelijk is zoals een wegenkaart. De oplossing die hiervoor wordt gegeven is om jezelf aan te melden bij een sociaal netwerk website. Voorbeelden van deze websites worden genoemd en er wordt uitgelegd hoe een sociaal netwerk website werkt en hoe het de connecties tussen personen laat zien.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=6a_KF7TYKVC
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Voor docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	Big Think
Titel:	The Sociological Science Behind Social Networks and Social Influence
Verteller:	Nicholas Christakis
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Nicholas Christakis vertelt over sociologie in netwerken en legt uit welke invloed dat heeft op ons. Nicholas Christakis is Professor of Medical Sociology, Medicine, and Sociology aan de Harvard University.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=wadBvDPe4E
Duur:	Ongeveer 1 uur

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een klein netwerk met veel sterke relaties.

Sandra in les 1

Sandra is een kletskaus en zegt iedereen gedag. Ze heeft zwakke en sterke relaties. Sandra weet heel goed welke hulp ze nodig heeft bij de dingen die ze doet. Ze weet ook heel goed aan wie ze hulp kan vragen voor bijvoorbeeld het vervoer naar uitwedstrijden van haar korfbalteam.

Sandra heeft een heel groot netwerk. Dat levert haar heel veel ideeën en contacten op. Ze wil met iedereen eigenlijk heel goed contact hebben (een sterke relatie) en besteedt daar al haar tijd aan.

Ze denkt niet veel na over wat bij haar past, over wat voor opleiding en beroep ze moet kiezen. Ze wordt door de mensen die ze kent geholpen in haar dagelijkse dingen.

Ze loopt het risico dat ze volledig af gaat op wat anderen haar vertellen, zonder dat ze nadenkt of dat ook echt wat voor haar is. Sandra vindt veel mensen leuk. Veel mensen vinden haar aardig, dat vindt Sandra ook belangrijk. Ze heeft een groot netwerk, kent veel mensen een beetje, goed tot heel goed.

Sandra benut haar netwerk nog niet voor haar studie- en loopbaankeuze en heeft daar hulp bij nodig.

Bas in les 1

Bas zit heel de dag achter de computer. Hij heeft een klein netwerk met veel sterke relaties. Hij heeft een goed gevoel bij de mensen die hij kent, maar hij wisselt weinig informatie met ze uit.

Bas denkt veel na over games. Hij denkt veel na over zijn toekomst, maar weet niet goed hoe daarover te denken. Zal hij geld kunnen verdienen in de gaming industrie? Maar hoe hij dat moet aanpakken en of dat leuk is om te doen, hij heeft geen idee.

En juist daardoor is het risico groot dat Bas niet gaat doen wat hij leuk vindt, omdat hij geen idee heeft hoe hij verder moet komen. Hij gaat niet uit zichzelf uitzoeken hoe je in de gaming industrie kunt werken of wie hem daarbij kunnen helpen. Bas komt uit zichzelf niet op het idee om met mensen te gaan praten die hem iets kunnen vertellen over de gaming industrie.

Bas heeft een zetje in de rug nodig bij het vergroten van zijn netwerk. Hij doet er verstandig aan om gericht meer mensen te leren kennen. Hij moet leren uitspreken dat hij iets met computerspellen wil gaan doen en inzicht krijgen wie er allemaal in zijn netwerk zitten die hem daarbij kunnen helpen. Dat zijn vast meer mensen dan hij nu denkt.

Netwerkprofiel van Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar burens kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

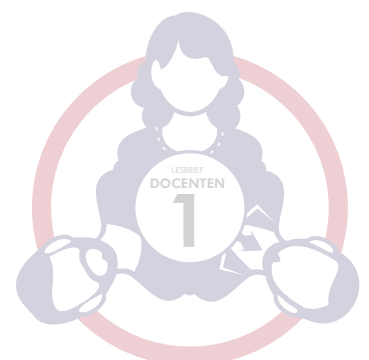
Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra.

Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

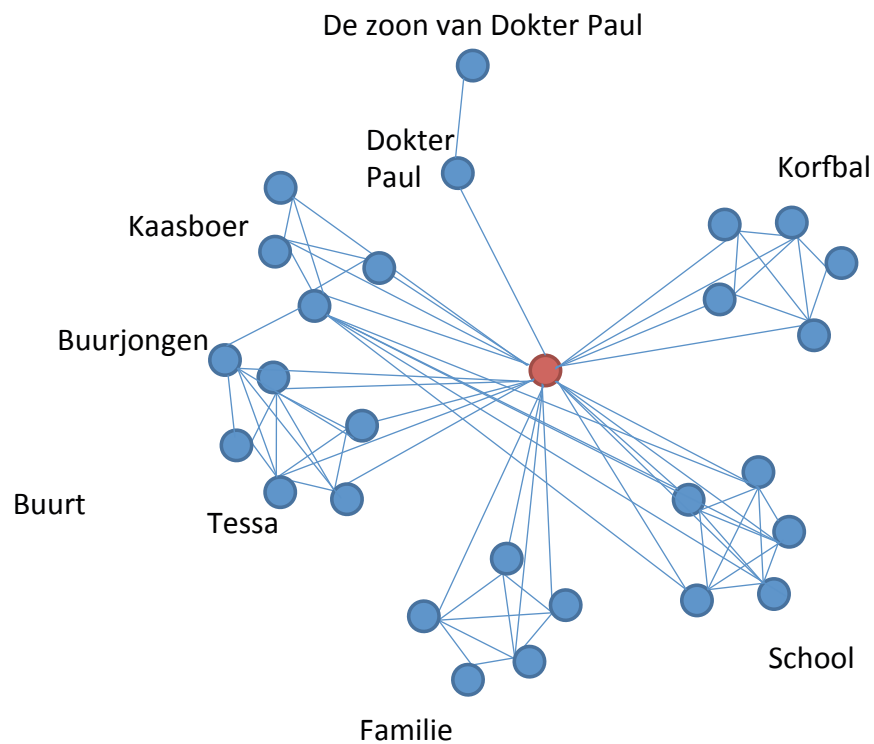
Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen.

Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er zo uit:

Figuur 1 - 1 De netwerktekening van Sandra

Netwerkprofiel van Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen.

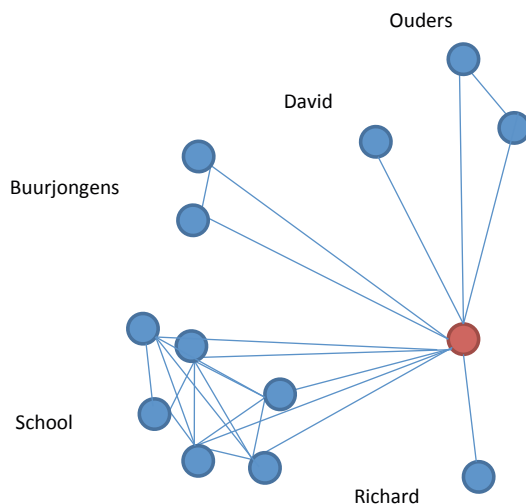
Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

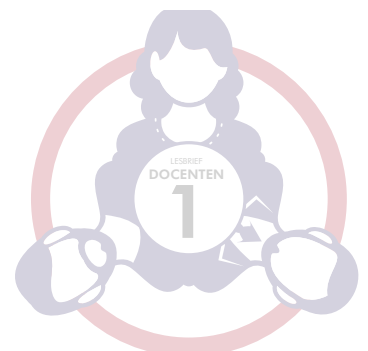
Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 1 - 2 De netwerktekening van Bas

Sandra en de netwerkopbrengst

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Bas en de netwerkopbrengst

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

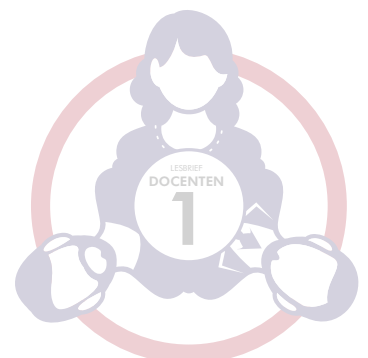
Er is veel wetenschappelijk onderzoek naar sociale netwerken. Zo ook naar hoeveel mensen je gemiddeld kent. In westerse landen zijn dat gemiddeld 600 mensen per persoon en dat dat aantal varieert natuurlijk, afhankelijk van leeftijd, opleidingsniveau, hoeveel banen iemand heeft gehad en hoe vaak iemand is verhuisd. Een hoog opleidingsniveau en vaak van baan wisselen leiden tot een groter netwerk. Over het algemeen is het nuttig om meer mensen te kennen. Dus sturen op de grootte van jouw netwerk is een zinnige strategie in het kader van jouw loopbaan. Wat doe je zelf eigenlijk om meer mensen te leren kennen?

Sturen op relevantie is minstens zo belangrijk. Kunnen de mensen die jij kent van dienst zijn bij het realiseren van jouw doelen of bij het beantwoorden van jouw vraag? Hoe vaak denk jij zelf na over de relevantie van de mensen die je kent?

Om keuzes te kunnen maken wie je zou willen leren kennen om je te helpen bij je studiekeuzes en loopbaan, moet je eerst weten wie je nu al kent en wie er in je netwerk zitten. We kennen meer mensen dan we zelf meestal denken en overzicht hebben over jouw netwerk is niet eenvoudig. Netwerken letterlijk in beeld brengen is een handig hulpmiddel. Er zijn verschillende manieren om dat te doen. Je kunt lijsten maken van de mensen die je kent, maar ook jouw netwerk tekenen.

Om gevoel te krijgen bij het begrip netwerk beginnen we in deze les met het zichtbaar maken van de verbindingen die er tussen mensen (kunnen) zijn. Er zijn twee varianten van deze opwarmer. Beide varianten zorgen voor een eerste beleving bij de leerlingen van het woord netwerk. Afhankelijk van jouw klas en omgeving kun je kiezen voor de variant die het beste past.

Ervaring leert dat het woord 'netwerken' verschillende reacties oproept, positieve en negatieve, zoals 'kruiwagentjes' en 'vriendjespolitiek'. Wat zijn de gevoelens en woorden waar je zelf aan denkt bij het woord netwerken? Creëer daarom samen met jouw leerlingen gemeenschappelijk taal over de begrippen 'netwerk' en 'netwerken'.

Opwarmer – Het netwerk van de klas

Docenteninstructie

In het kader van loopbaan leren is het zichtbaar maken van je netwerk cruciaal, want dat geeft je de kans om de snelle en handigste routes door je netwerk te kiezen in het kader van dat wat je wilt bereiken. Vandaar deze opwarmer. De leerlingen maken letterlijk een beeld (een visualisatie) van hun netwerk. Eerst zicht en dan inzicht. Aan de hand van de tekening van zijn netwerk, ontdekt de leerling of zijn netwerk voldoende toegang geeft tot alle antwoorden op studie- en loopbaanvragen. Als het antwoord 'ja' is, dan is benutting een vervolgstap. Als het antwoord 'nee nog niet' is, dan ontstaan de acties om zijn netwerk beter vorm te geven.

In deze oefening brengen we het netwerk van de klas in beeld. Deze oefening helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen. Netwerken in beeld brengen zorgt ervoor dat je goed kunt kiezen hoe je door jouw eigen netwerk gaat 'reizen' en welke mensen je kiest als overstapstations om op je eindbestemming uit te komen. Dit is de opstap naar opdrachten 1.1 en 1.5. De eerste opdracht is een oefening zonder regie om een netwerk te tekenen. De tweede opdracht is een tekenopdracht met regie waarin de leerlingen ook verbindingen gaan tekenen tussen de mensen die elkaar kennen.

Bij deze opdracht zijn twee varianten uitgewerkt:

Variant a: 'bolletje wol'

Variant b: 'netwerk tekenen op het (digitaal) schoolbord'

Variant a ('bolletje wol')

We brengen het netwerk van de klas in beeld door een bolletje wol van leerling naar leerling te gooien. Het helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen.

Tip: Maak een foto van dit netwerk in je klas en stuur die aan je leerlingen voor hun portfolio of werkmap.

1. Schuif alle tafels en stoelen aan de kant en laat de leerlingen in de klas staan.
2. Laat de leerlingen door de klas heen lopen.
3. Roep 'stop' zodra de leerlingen 'mooi' over het klaslokaal zijn verdeeld.
De leerlingen blijven staan waar ze nu staan.
4. Geef één van de leerlingen een bolletje wol met de opdracht om het uiteinde van het bolletje wol vast te houden en het bolletje naar iemand anders toe te gooien. Dat mag iedereen zijn. De oefening wordt relevanter als er richting gegeven wordt aan de keuze die je voor iemand maakt.
5. De leerling die het bolletje wol heeft gevangen houdt de draad van het bolletje vast en gooit het bolletje naar de volgende leerling.
6. Ga hier mee door totdat alle leerlingen een draad van het bolletje wol vast hebben.

Je kunt het bolletje wol kris kras door de klas laten gooien, maar de oefening wordt relevanter door een keuze toe te voegen aan het doorgooien, zoals:

- Gooi het naar de persoon die het dichtst bij je woont.
- Gooi het naar de persoon die 'net iets groter' is dan dat jij bent.
- Gooi het naar de persoon die 'net iets ouder is' dan jij bent.
- Gooi het naar de persoon die een vergelijkbare sport beoefent.
- Gooi het naar de persoon die een leuke weekendbaan heeft.

Het gaat er uiteindelijk om dat het bolletje wol door het gehele lokaal gaat.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

*Je kunt de oefening ook met een aantal leerlingen in de klas doen in plaats van met de gehele klas.
Dit kost minder tijd en het idee blijft hetzelfde.*

Variant b (netwerk tekenen op het (digitaal) schoolbord)

Met deze oefening brengen we het (een) netwerk van de klas in kaart, op het bord. Het helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen.

1. Schrijf de namen van de leerlingen op een willekeurige plek op het bord of laat ze dit zelf doen.
2. Laat één leerling naar het bord toe komen. Laat hem een lijn trekken tussen zijn naam en de naam van een andere leerling.
3. Laat vervolgens de leerling naar wie de lijn is getrokken naar het bord komen. Laat hij zijn naam naar een andere leerling trekken.
4. Herhaal deze stappen met alle leerlingen en iedereen met elkaar is verbonden.
5. Leerlingen mogen meerdere keren naar het bord komen en naar meerdere leerlingen lijnen weergeven, maar steeds één per keer.
6. Op het bord zijn de namen van de leerlingen met elkaar verbonden door lijnen.
Er is een tekening, een visualisatie, gemaakt van het (willekeurige) netwerk van de klas.

Tip: maak een foto van dit netwerk in je klas en stuur die aan je leerlingen om op te nemen in portfolio of werkmap.

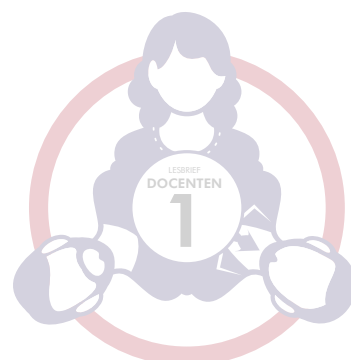
De lijnen op het bord kunnen kris kras worden weergegeven, maar de oefening wordt relevanter door een keuze toe te voegen aan het kiezen van de persoon om de lijn naar te trekken.

- Trek een lijn naar de persoon die het dichtst bij je woont.
- Trek een lijn naar de persoon die 'net iets groter' is dan dat jij bent.
- Trek een lijn naar de persoon die 'net iets ouder is' dan jij bent.
- Trek een lijn naar de persoon die een vergelijkbare sport beoefent.
- Trek een lijn naar diegene een leuke weekendbaan heeft.

Het gaat er om dat alle leerlingen op het bord met elkaar verbonden zijn.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

Je kunt de oefening ook met een aantal leerlingen in de klas doen in plaats van met de gehele klas. Dit kost minder tijd en het idee blijft hetzelfde.

Opwarmer - Gemeenschappelijke taal – Het woord netwerk(en)

Docenteninstructie

De woorden netwerk en netwerken roepen bij iedereen gevoelens op, negatief en positief. Iedereen geeft een andere betekenis aan deze woorden en associeert netwerken met verschillende begrippen. De opwarmer laat jouw leerlingen kennismaken met de betekenis van de woordgroep netwerken. Ze krijgen zo onderbouwd meer grip op het thema en ontwikkelen een gemeenschappelijk begrippenkader en gedeelde taal. Vanuit dat kader beseffen ze dat andere mensen andere gevoelens en ideeën hebben bij het ontwikkelen en benutten van hun netwerk. In elk netwerkgesprek kunnen de leerlingen bij hun gesprekspartners toetsen hoe zij over netwerken denken en zo hun eigen begrippenkader vergroten.

In deze lesbrieven gebruiken we de volgende definitie van netwerken:

Netwerken zijn het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets kan worden gerealiseerd.

Door deze oefening bouw je aan een gemeenschappelijk begrippenkader en een gemeenschappelijke taal over het onderwerp en het verband dat leerlingen leggen met netwerken.

Tip: Maak een foto van de woorden over het thema die op zijn bord en stuur die aan je leerlingen om op te nemen in hun portfolio of werkmap.

Netwerken is voor mij:

1. Geef leerlingen de tijd om na te denken over de woorden netwerk en netwerken.
2. Laat ze om de beurt aangeven wat zij denken dat deze woorden betekenen.
3. Laat leerlingen bijvoorbeeld in een woordenboek opzoeken wat de woorden betekenen.
4. Laat leerlingen benoemen welke gevoelens ze hebben bij de woorden.
5. Laat leerlingen benoemen welke woorden nog meer bij deze begrippen horen (denk aan relaties, koffiedrinken, sms-en, een kaartje sturen, een feestje organiseren).
6. Laat leerlingen benoemen waarom netwerken relevant is voor loopbaanleren.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

Informatie voor nabespreking

Een sociaal netwerk omvat alle mensen die je kent. De verzameling van alle persoonlijke relaties met anderen: familie, vrienden, kennissen, burens, collega's, zakenpartners en leden van de vereniging.

De oefening gaf, willekeurig of op basis van één van bovenstaande of door jouzelf bedachte redenen, een netwerk weer van de leerlingen in de klas. We brachten een netwerk in beeld. Alle leerlingen zijn onderdeel van het netwerk. De draadjes en lijnen tussen de leerlingen geven een relatie weer.

Sommige leerlingen zijn direct met elkaar verbonden.

Kijk maar eens aan welke twee mensen je 'vast' zit met een draadje (of lijn). Aan de rest van de klas zit je niet vast. Als je aan het draadje (of lijntje) trekt, zie je dat je de mensen aan wie je vast zit dus een beetje beïnvloedt. Ze gaan schudden. Zo gaat het met relaties ook. Met sommige mensen ben je verbonden. Als zij een beetje aan je trekken, doet dat iets met je. Als andere mensen trekken veel minder.

Het kan zijn dat sommige leerlingen meerdere keren de bol wol ontvingen (of dat naar hen meerdere lijnen zijn getekend). Er gaan dan meer dan twee lijnen (de bol ontvangen en de bol gegooid) van deze leerlingen naar andere leerlingen in de klas. Het kan ook zijn dat sommige leerlingen 'slechts' twee lijnen (de bol ontvangen en de bol gegooid) naar andere leerlingen in de klas hebben.

Als je doet alsof dit netwerk 'echt' is, dan kennen alleen de mensen elkaar waartussen een lijntje wol loopt (of lijn is getekend). Dat verschilt en is met relaties ook zo. De mensen met veel lijnen kunnen meer andere mensen een seintje of hulp geven en van meer mensen een vraag om hulp ontvangen. Ook dat is in het echt zo met relaties.

Er zijn in dit netwerk ook twee mensen die maar één lijn vast hebben (de eerste en de laatste). Zij zitten maar aan één ander iemand vast. Maar dat zegt niks of hoe goed zij mensen kunnen helpen, hoe slim ze zijn, of hoe goed zij door anderen geholpen kunnen worden.

Vragen die je kunt stellen aan de leerlingen:

- Hoe kun je een netwerkkkaart gebruiken voor jouw loopbaanvragen?
- Hoe denk je nu over netwerken?
- Waarom is het handig na te denken over de mensen die je kent?

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Mensen hebben elkaar nodig om te kunnen leven, kijk maar naar je eigen leven. Elke dag hebben jouw leerlingen te maken met anderen die ze lesgeven en trainen bij hun sport of hobby. En denk natuurlijk aan de mensen die dichtbij staan, zoals ouders en andere opvoeders, vrienden, broers en zussen. Mensen die voor ze zorgen en die helpen, bijvoorbeeld, bij het vinden van een bijbaan.

Denk ook maar eens aan bekende wereldburgers zoals Mark Rutte, Yolande Smeijder-Cabau, Gers Pardoel, Georgina Verbaan, Miley Cyrus, Katy Perry, Martin Garrix of Valerio. Zonder hulp van hun familie en vrienden zouden zij nooit zo ver zijn gekomen. Hun talent om nieuwe mensen te ontmoeten en te netwerken was zeer belangrijk om succesvol te worden! Alleen maar ergens goed in zijn zonder dat je goed kunt netwerken is vaak niet voldoende om zo succesvol of bekend te worden. En ook beroemde voetballers zoals Robin van Persie, Arjen Robben en Johan Cruyff zijn door hun trainers geholpen om zo goed te worden. En zou Ali B ook zonder Marco Borsato met het liedje voor War Child zo veel succes gehad hebben?

In alle gevallen hebben anderen deze mensen geholpen om nog beter te worden of keuzes te maken. Jij bent ongetwijfeld ook wel eens geholpen om je doelen te bereiken. Je leerlingen krijgen hulp bij bijvoorbeeld vervoer naar een uitwedstrijd van hun sportclub, bij het vinden van een bijbaantje, het ontdekken van wat ze goed kunnen en vele andere vragen die ze hebben in het kader van vervolgstappen in hun leven.

Er zijn veel soorten netwerken, zoals energienetwerken, computernetwerken en wegnenetwerken. Het begrip 'sociaal netwerk' betekent dat het gaat om een netwerk van mensen. Het woord sociaal heeft dus niets te maken met vrijetijdsbesteding of dat het zou gaan om *social media* zoals Twitter en Facebook. We hebben allemaal een netwerk, ook al zeggen jongeren (overigens volwassenen ook) nog al eens dat ze geen netwerk hebben. Vrijwel niemand is een kluizenaar en heeft dus mensen om zich heen. In eerste instantie zijn dat verzorgers en huisgenoten. Verder zijn dat natuurlijk klasgenoten en sportclubgenootjes.

De mensen die je kent noemen we jouw 'relaties', ze zitten in jouw netwerk. Iedereen heeft een netwerk van relaties. Al deze relaties kunnen helpen. Voor leerlingen met het vinden van een stageplaats, met reflectievragen om te ontdekken waar ze goed in zijn en bij het kiezen van een (vervolg) opleiding of sector.

We helpen elkaar allemaal. We doen dat bewust en onbewust. We hebben het soms niet eens door dat we een ander helpen, omdat we dit heel normaal vinden. En soms vragen we om hulp en soms krijgen we het zonder dat we er erg in hebben.

Netwerken kun je in beeld brengen (visualiseren)

Netwerken kun je in je tekenen. Het in beeld brengen van netwerken is handig omdat:

- Je zo kunt zien hoe je het meest effectief door jouw netwerk reist.
- Je zo kunt zien hoeveel verschillende soorten mensen je kent.
- Je zo zicht krijgt op de groepjes die zich in jouw netwerk vormen.
- Je zo jezelf vergelijkt met de mensen die je kent en zo kom je op ideeën.
- Je leert door de mensen die je kent op een rijtje te zetten waarin jij anders bent dan de ander of waarin juist hetzelfde.
- Het ervoor zorgt dat je bewust kijkt naar wie je kent.

Door jouw netwerk in beeld te brengen, sta je daar bewust bij stil. Je gaat op een andere manier kijken naar en nadenken over wie je kent. Je denkt ineens weer aan mensen die je lang niet sprak of je merkt dat veel mensen die jij kent elkaar ook kennen.

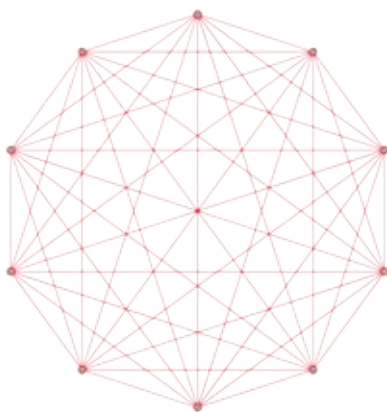
Breng jouw eigen netwerk in beeld. Wat valt je op? Deel dat eens met jouw leerlingen.

Je ziet hieronder verschillende tekeningen van netwerken. De plaatjes laten zien hoe de infrastructuur van het netwerk er uit ziet:

- De punten/bolletjes die je ziet bij de plaatjes zijn mensen.
- De lijntjes tussen de puntjes laten zien of de mensen elkaar kennen.

Een netwerk waar iedereen elkaar kent

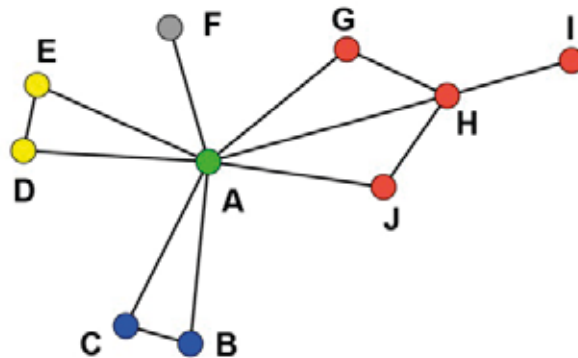
De kans is heel groot dat al deze mensen in dit netwerk heel erg op elkaar lijken.

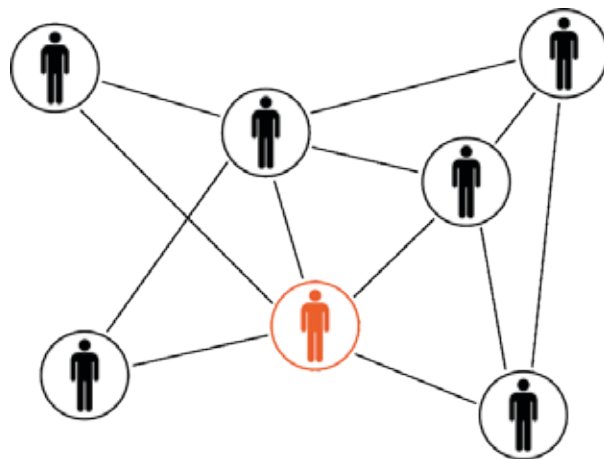
Figuur 1 - 3 Netwerk waar iedereen elkaar kent

Een netwerk waar niet iedereen elkaar kent

De mensen die elkaar kennen, bijvoorbeeld D en E, lijken op elkaar. Ze delen iets met elkaar: een sport, dezelfde school, dezelfde leeftijd, et cetera. Anderen, bijvoorbeeld I en B lijken waarschijnlijk minder op elkaar.

Figuur 1 - 4 Netwerk waar niet iedereen elkaar kent

Figuur 1 - 5 Netwerk waar niet iedereen elkaar kent

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

'Mensen kennen'

Binnen netwerken is de ene relatie de andere niet. We merken dat al aan de verschillende betekenissen van het begrip mensen 'kennen'. We spreken in de eerste plaats over mensen 'kennen' als we bedoelen iemand alleen van gezicht te herkennen en 'weten dat deze persoon bestaat'. Denk aan beroemdheden of televisiesterren. Jij kent ze, maar zij kennen jou (waarschijnlijk) niet. Deze functie van 'kennen' is wel relevant zijn als richtpunt voor een netwerkstrategie. Je kent iemand, maar het eerste contact (dat kost de meeste energie) moet nog worden gelegd.

We spreken ook van 'kennen' als we iemand op professionele, maar weinig persoonlijke wijze uit ervaring kennen. Zo 'kent' iedereen een huisarts, een dominee of een leraar, de secretaresses in andere afdelingen van de organisatie of weet je bijvoorbeeld dat mevrouw de Bruin drie huizen verderop woont. Er is dan geen sprake van elkaar kennen op persoonlijk vlak, maar die persoon kan jou herkennen of benoemen. Deze mensen kunnen we gemakkelijk beter leren kennen door onze relatie met hen verder te ontwikkelen.

En we kunnen iemand persoonlijk kennen. Hier gaat het om relaties met mensen die je meer dan eens hebt gesproken en met wie ooit enige persoonlijke aandacht uitwisselde. De andere persoon kent jou ook, meestal even goed, en weet iets (inhoudelijk) over je te vertellen. Je kunt in de groep van 'de mensen die je kent' weer gradaties aan te brengen, zoals we bijvoorbeeld 'zakelijke relaties', 'kennissen' en 'vrienden'.

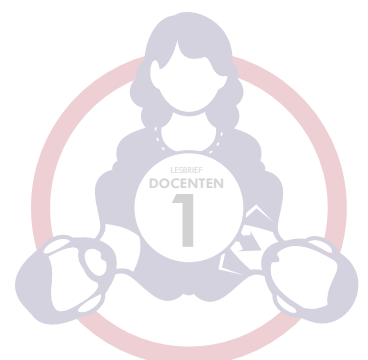
Iedereen die we kennen kan ons helpen en wij hen. Je sociaal netwerk biedt sociaal kapitaal dat je kunt gebruiken. Wat je aan iemand kunt vragen hangt af van de relatie die je met iemand hebt, van de 'sterkte van de relatie'. Dat is in de praktijk een gevoel dat bestaat uit een optelsom van hoe lang we iemand kennen, welke ervaringen we in die tijd met elkaar hebben opgedaan, hoezeer we iemand vertrouwen, hoe vaak we iemand zien, hoe lang achter elkaar en hoe betrokken we ons bij die persoon voelen. Met andere woorden, hoe goed het 'klikt'.

In de volgende opdrachten denken de leerlingen na over wie ze kennen, tekenen hun netwerk en denken na over wat voor hulp ze nodig hebben in een bepaalde situatie en wat voor hulp ze kunnen krijgen.

De gemeenschappelijke ontdekking is dat iedereen een netwerk heeft, minstens van verzorgers en huisgenoten. De vraag is of er overlap is in de netwerken van de leerlingen, wie kennen ze gemeenschappelijk en ook of er voldoende hulp beschikbaar is in het netwerk.

Een netwerk bestaat uit meer en minder voor de hand liggende mensen. Aan de voor de hand liggende mensen ben je gewend hulp te vragen. Maar de minder voor de hand liggende mensen vraag je nooit iets.

In deze oefeningen gaan de leerlingen op zoek naar wie ze kennen, hoe goed ze mensen kennen én naar de minder voor de hand liggende mensen.

Opdracht 1.1 – Teken je eigen netwerk

Docenteninstructie

Deze eerste opdracht is een bewustwordingsoefening. Zonder doel of ambitie vraag je de leerlingen hun netwerk in beeld te brengen. Zo maken ze hun onbewuste kennis zichtbaar en ontstaat een beeld van ieders netwerk. Het eerste inzicht dat door oefeningen uitgroeit naar inzicht in het netwerk dat zij nodig hebben voor het vinden van hulp en informatie over studiekeuze- en loopbaanvragen. Door het tekenen van deze eerste versie van hun netwerk krijgen de leerlingen een startdocument. Bij elke volgende oefening wordt de evolutie in netwerkdenken zichtbaar doordat er meer details en diepgang ontstaan. Vraag de leerlingen deze netwerktekening op te nemen in hun portfolio of werkmap zodat ze zelf ook kunnen zien hoe zij in de loop der tijd tegen hun netwerk aankijken.

Deze opdracht is een individuele opdracht. Nadat je klassikaal het netwerk van de klas in beeld bracht, gaan de leerlingen nu hun eigen netwerk tekenen.

Niet iedereen reageert even gemakkelijk op de vraag om mensen die we kennen, onze netwerkleiden, te benoemen. Sommigen moeten hier iets langer over nadenken dan anderen. Houd de snelheid bij. Zet halverwege de oefening even stop en benoem dat: leerlingen die kleine netwerken tekenen hoeven geen klein netwerk te hebben, maar hebben misschien meer bedenktijd nodig. Oefening baart kunst. We zijn niet gewend onze netwerken in beeld te brengen. Hoe vaker je dit doet, des te makkelijker het gaat.

Stap 1:

Geef de leerlingen de volgende opdracht: teken eens hoe jouw netwerk eruit ziet, met jezelf in het midden. Laat hierbij in het midden hoe de leerlingen dat moeten aanpakken. Kijk welke verschillen er ontstaan tussen de tekeningen.

Zonder een instructie tekent iedereen zijn/haar netwerk naar eigen inzicht. Hoe ieder een netwerk tekent geeft bijvoorbeeld aan hoe iemand tegen het netwerk aankijkt. Hoe ze tegen mensen en relaties aan kijkt.

De volgende weergaven komen vaak voor:

- Op basis van individuen.
(Namen van personen worden opgeschreven.)
- Op basis van organisaties / clubs / verenigingen / groepen van mensen.
(Namen van organisaties / clubs / verenigingen / groepen worden opgeschreven.)
- Op basis van hoe mensen worden gekend
(Namen van groepjes als vrienden van school, familie, et cetera worden opgeschreven.)
- Op basis van wanneer mensen in het leven kwamen (tijdsvolgorde).
(Namen van gebeurtenissen in een bepaalde tijd zijn leidend voor het benoemen van mensen.)
- Op basis van werk / privé.
(Twee groepen worden weergegeven: werk/ privé, vaak niet van toepassing bij leerlingen.)
- Op basis van geografie (mensen worden ingedeeld naar woonplaats of land).
- Op basis van verbondenheid (er worden lijnen getrokken tussen de mensen die elkaar kennen).

Stap 2:

Help de leerlingen bij het tekenen van hun netwerk

Loop tijdens de tekenopdracht door het lokaal en bekijk hoe de leerlingen hun netwerk tekenen.

- De netwerken die leerlingen tekenen zijn verschillend van grootte.
Als ze weinig mensen weten op te noemen, neem ze dan een beetje bij de hand en help ze denken aan groepen mensen die iedereen wel kent: burens, verenigingsleden, verzorgers, huisgenoten, familie, et cetera.
- Als mensen delen van hun netwerk als groepjes tekenen, betekent dat dat ze die groepjes zien als een homogene mensenmassa. Als dit veel gebeurt vraag de leerlingen dan in die groepjes in hun tekening één of twee mensen bij naam moeten noemen die ze het best kennen.
- Sommige leerlingen tekenen lijntjes tussen de netwerkleiden, andere niet.

Stap 3:

Laat de leerlingen, nadat ze hun netwerk tekenden, weergeven waar of welke mensen ze iets vragen over zichzelf, een beroep, opleiding op studiekeuze. Laat ze deze mensen, organisaties of groepen omcirkelen of een kleur geven.

Informatie voor nabespreking

Vraag een aantal leerlingen om hun netwerk te laten zien, laat ze presenteren wat ze hebben getekend en waarom ze dat op deze manier hebben gedaan. Kijk ook of ze mensen hebben gevraagd/gesproken over hun studie- of loopbaankeuze.

Lopend door het lokaal zag je de verschillen tussen de tekeningen ontstaan. Laat de verschillen terugkomen in de nabespreking. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen leren dat je op verschillende manieren naar je netwerk kunt kijken. Er zijn vele wegen die naar Rome leiden. De weergave van jouw netwerk past bij wie jij bent en geeft zicht op de mensen die je kunnen helpen in jouw leerloopbaan.

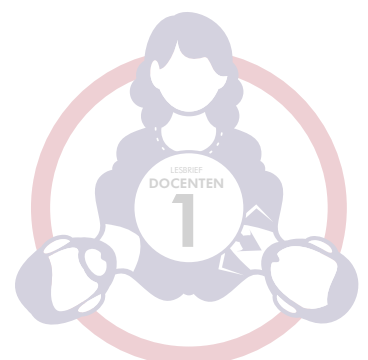
Kies in ieder geval de leerlingen uit die het netwerk tekenden:

- Op basis van individuen.
(Namen van personen worden opgeschreven.)
- Op basis van organisaties / clubs / verenigingen / groepen van mensen.
(Namen van organisaties / clubs / verenigingen / groepen worden opgeschreven.)
- Op basis van hoe mensen worden gekend.
(Namen van groepjes als vrienden van school, familie, et cetera worden opgeschreven.)
- Op basis van verbondenheid (er worden lijnen getrokken tussen de mensen die elkaar kennen).

Leuk om te vertellen:

De mensen die we ooit kenden ontbreken vaak in het getekende netwerk. Het zijn de 'slapende relaties': mensen die eerder hebt ontmoet en met wie je wellicht zelfs intensief omging, maar nu niet meer ziet. Bijvoorbeeld de burens in je vorige woonplaats of je klasgenoten op een vorige school. Vraag wie van de leerlingen wel aan deze mensen dacht.

Neem voor deze opdracht, inclusief nabespreking en presentaties, zeker 20 minuten de tijd.

Opdracht 1.2 – Welke hulp kreeg je wel eens?

Docenteninstructie

Deze opdracht is de opstap naar loopbaangerichte vragen en ambities. Een eerste aanzet waarna leerlingen bewust gaan ervaren hoe ze hulp krijgen uit hun netwerk en hoe ze die hulp leren herkennen. Hulp specifiek maken is iets wat door oefening steeds makkelijker zal gaan. Zijn leerlingen in staat om goed te benoemen wat ze zoeken dan levert het netwerk rendement op.

Opdracht 1.2 kan zowel klassikaal als individueel worden uitgevoerd. Hieronder volgt voor beide vormen een instructie. Neem de tekst samen met de leerlingen door. Ga, indien nodig, na wat het begrip van de tekst is.

We worden elke dag weer geholpen door mensen die we kennen. Het is zo normaal dat we het niet eens meer door hebben. Daarom staan we daar nu even bij stil.

In deze opdracht laat je de leerlingen drie situaties opnoemen waarin ze de afgelopen week zijn geholpen. Laat ze per situatie benoemen door wie, waarom iemand daarmee hielp en waarom het die persoon was die hielp. Benoemen de leerlingen investeringen die ze zelf hebben gedaan om van deze mensen hulp te krijgen? Investeren zoals aandacht geven, een kaartje sturen, luisteren naar iemands verhaal.

Beantwoord dezelfde vragen ook voor jezelf. Hoe gemakkelijk zijn deze vragen te beantwoorden?

Door te benoemen hoe hulp vragen en krijgen werkt, zie je pas goed hoe vaak die hulp voorkomt en hoe essentieel dat is. En, dat je hulp vaak vraagt aan mensen die het meest voor de hand liggen, omdat je die het meeste ziet of je het meest vertrouwd zijn. Mensen van wie je zeker weet dat die je willen helpen.

De leerling moet de hulp die hij van iemand anders kreeg noteren. Zo krijg je een overzicht van de hulp die je vraagt en krijgt en gevoel bij wat die hulp waard is.

Laat de leerlingen minimaal drie voorbeelden geven.

Informatie voor docent bij klassikale aanpak:

Iedereen wordt geholpen. We willen weten waarbij de leerlingen wel eens hulp krijgen, door wie en hoe ze hun netwerk weten in te zetten om die hulp te krijgen.

Stap 1:

Vraag aan de leerlingen waar ze in de afgelopen week mee werden geholpen. Denk aan loopbaangerichte vragen zoals een introductie bij een toekomstige werkgever voor een weekendbaan, of wie je een kijkje in de keuken heeft gegeven bij een functie waar je nieuwsgierig naar bent. Als dit nog moeilijk is kun je ook aan andere vragen denken om hiermee te oefenen. Vragen over tips over een goede film, of een leuke vakantiebestemming.

Laat ze dit eerst individueel bedenken.

Vraag dan een aantal leerlingen om hun antwoord.

Schrijf de antwoorden van een aantal leerlingen op het bord.

Stap 2:

Vraag door wie de leerlingen zijn geholpen.

Schrijf dit op het bord.

Voorbeelden van hulp: om beter te worden in een vak, het kopen van een scooter / brommer, het kiezen van een hobby of sportclub. Je kunt hulp en contacten van elkaar onderscheiden door gebruik van een andere kleur.

Voorbeelden van gerichte loopbaanoriëntatie- en studiekeuzehulp kunnen zijn:

- Bij het kiezen van je huidige school, sector- of profielkeuze.
- Bij het vinden van een bijbaan.
- Bij het kiezen van vrijwilligerswerk.

Stap 3:

Vraag de leerlingen waarom deze mensen hen hebben geholpen.
Schrijf dit op het bord.

Stap 4:

Laat de leerlingen hun antwoordvel invullen.

Informatie voor docent bij individuele aanpak:

De leerlingen hebben in de lesbrief een antwoordvel bij opdracht 1.2.
De ingevulde opdracht is geschikt om in het portfolio op te nemen.

Informatie voor nabespreking

Met deze opdracht ervaren de leerlingen dat:

- We dagelijks geholpen wordt door anderen, zonder dat we dit echt door hebben.
- Dat verschillende mensen ons verschillende soorten hulp bieden.
- Dat het slim is om jezelf bewust te zijn van de hulp die je kunt gebruiken.
- Dat het helpt om inzichtelijk te maken wie je hulp geeft.

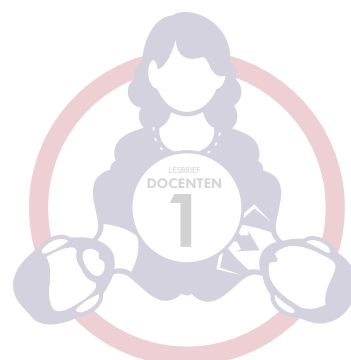
In de opdracht worden hulp en de mensen die de hulp geven apart benoemd.

De mensen die hulp geven noemen we 'netwerkleiden'. Het geheel van alle mensen en hulp in het netwerk samen noemen we 'sociaal kapitaal': een soort 'netwerkspaarrekening'. Ook hulp die je nog niet hebt benut, maar die je wel zou kunnen krijgen als je er om vroeg heet sociaal kapitaal.

Bij het nabespreken van de deze opdracht kun je letten op:

- Wat voor hulp er wordt aangeboden.
Kennis en informatie voor een vak, hulp bij het vinden van een stageplaats of bijbaan, geld om een duur product te kopen, samenwerken om iets voor elkaar te krijgen of te maken, een project te doen op school, et cetera.
- Wat voor soort mensen de leerlingen hebben benoemd.
(familie, vrienden, collega's, klasgenoten, collega's van ouders en opvoeders, et cetera.)

Neem voor deze opdracht ongeveer 10 minuten de tijd.

Opdracht 1.3 – Welke hulp heb je nodig?

Docenteninstructie

Een netwerk is een hefboom. Met de mensen om je heen bereik je meer dan alleen. Je moet wel duidelijk naar anderen communiceren wat je wilt bereiken en dus in staat zijn om een ambitie te benoemen of een juiste vraag te stellen. Bij voorkeur heb je meer vragen tegelijkertijd om 'uit te zetten' in jouw netwerk. De leerling maakt kennis met het voor je laten werken van het netwerk door het formuleren van gerichte vragen als opstap naar gerichte loopbaanvragen.

We beseffen vaak niet dat we hulp nodig hebben. Dat komt pas als je iets anders, nieuws of onbekends wilt gaan doen. Je merkt bijvoorbeeld pas dat je niet gemakkelijk te weten komt hoe het werkt in de olie-industrie als je daar niemand kent. Of dat het lastig is om een dagje mee te lopen met een boswachter als jouw netwerk niemand kent in de natuur- en groenvoorziening.

Hulp is in grote hoeveelheden voorhanden. Iedereen kent allerlei mensen die zeggen 'als ik je ergens mee kan helpen, dan moet je het zeggen hoor'. Lastiger is het om aan te geven wat voor hulp we nodig hebben. Oefenen met het stellen van een belangrijke vraag die helpt bij jouw loopbaan.

In opdracht 1.2 benoemden de leerlingen de hulp die ze eerder ontvingen. In opdracht 1.3 vragen we de leerlingen na te denken over wat voor hulp ze nodig hebben in een bepaalde situatie én wie deze hulp kan bieden.

De leerlingen kunnen ook hulp krijgen (en vragen) bij hun studie-, en loopbaankeuzeprocessen. Deze hulp kan komen van mensen die ze al kennen of van mensen die ze nog niet kennen, maar die ze mogelijk wel goede hulp kunnen geven. Juist door bewust contact te zoeken met anderen én met hen te praten over onder andere opgedane ervaringen en te reflecteren op de kwaliteiten en motieven van de leerling.

Opdracht 1.3 bestaat uit een klassikale opdracht (scenario 1) en een individuele opdracht (scenario 2). De klassikale opdracht is een introductie voor de leerlingen zodat ze de individuele opdracht kunnen uitvoeren.

Informatie voor docent bij de klassikale opdracht

Nodig leerlingen uit om een aantal voorbeelden te bedenken van hulp die ze nodig hebben bij het volgende scenario én van wie de leerlingen hulp kunnen krijgen. Schrijf de voorbeelden op het bord.

Scenario 1

Het is zomervakantie. Je ouders gaan twee weken op vakantie. Je mocht kiezen of je thuis wilde blijven of mee zou gaan. Je koos ervoor om thuis te blijven, zodat je nog wat extra geld kon verdienen voor je eigen vakantie. Tijdens de vakantie van je ouders ben je alleen thuis. Je hebt nog geen vakantiewerk gevonden.

Voorbeeld:

- Wie gaat me introduceren bij een leuk vakantiebaantje?
- Waar kan ik gaan eten als ik niet elke dag zelf wil koken?
- Vervoer naar de sportclub of naar (uit)wedstrijden.

Andere scenario's waarbij leerlingen hulp nodig kunnen hebben, zijn:

- een schoolvak (beter worden).
- een hobby beginnen of er beter in worden.
- een weekendbaantje of een nieuw baantje.

Het kan voor leerlingen moeilijk zijn om op te noemen welke hulp ze in een denkbeeldig scenario nodig hebben. Mocht het de leerlingen niet lukken, dan helpt het om een eerdere ervaring helemaal door te lopen. Dat kan door van een leerling een voorbeeld te vragen en dit klassikaal te behandelen en vervolgens de leerlingen individueel antwoord te laten geven op de vragen.

Informatie voor docent bij de individuele opdracht

De leerlingen gaan individueel aan de slag met scenario 2.

Scenario 2

Samen met je ouders en zusje woonde je tot je 14^e jaar in Groningen. Je vader heeft een nieuwe baan in Utrecht. Jullie gaan verhuizen van Groningen naar Utrecht. Jij gaat naar een nieuwe school, op zoek naar een (nieuwe) hobby- of sportclub en alle andere dingen die je nu in Groningen ook deed.

Waar heb je de komende tijd hulp bij nodig?

Denk maar eens na wat je wilt weten op je nieuwe school en wie je daarbij kan helpen. Hoe word je lid bij een nieuwe sportclub of wie kan je meer vertellen over waar je leuk kunt uitgaan. Geef vijf voorbeelden.

Voorbeeld:

- Ik heb hulp nodig bij *het vinden van de juiste lokalen*.
- *Een nieuw klasgenootje helpt me bij het vinden van de juiste lokalen*.

Nu jij...

- Ik heb hulp nodig bij
- Mijn

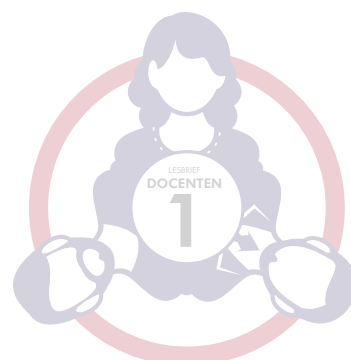
Informatie voor nabespreking

Het kan moeilijk zijn om een nieuw iemand te bedenken bij die hulp. Dat komt omdat je van heel veel mensen niet weet:

- Hoe goed je ze kent, dus wat je van ze mag vragen. (Je mag aan de mensen die je niet zo goed kent niet te veel vragen. Dat voelt niet goed én levert niet het gewenste resultaat op).
- Waar hebben de mensen die je kent verstand van?

Bespreek de opdracht klassikaal. Dat activeert de leerlingen om na te denken over wat voor hulp ze nodig hebben en wie daarbij kan helpen. Als er veel verschillende mensen zijn benoemd die hulp kunnen geven, dan geeft dit een aardig beeld van de hoeveelheid hulpbronnen die een leerling tot zijn beschikking heeft.

Neem voor deze opdracht ongeveer 10 minuten de tijd.

Opdracht 1.4 – Wie ken je eigenlijk?

Docenteninstructie

Om via de mensen om je heen zo snel mogelijk de goede antwoorden te vinden, is inzicht in de kennis en de kennissen van jouw netwerkleden essentieel. Deze les leert de leerlingen te kijken naar de relevantie en beslissingsbevoegdheid van hun netwerkcontacten. Daarmee geven ze richting aan de lijst van netwerkcontacten met wie ze contact gaan zoeken, onderhouden en benutten.

Deze opdracht helpt leerlingen na te denken welke mensen ze kennen en wat ze doen. Ze leren te benoemen hoe sterk hun relatie met deze mensen is en welke relatie ze met hen hebben. Van de mensen die we goed kennen weten we niet altijd goed te benoemen wat ze doen. Weet jij eigenlijk wat jouw beste vriend(in) doet? Door nieuwsgierig te zijn kom je meer van mensen te weten. En als je meer van mensen te weten komt, krijg je weer meer ideeën om ze vragen te stellen. Er zijn allerlei gradaties in de sterkte van de relatie die we met anderen onderhouden. Het helpt voor het bouwen van een netwerk dat geschikt is voor loopbaanvragen om onderscheid te maken tussen sterke en zwakke relaties.

Sterke relaties

Onder de typische 'sterke relaties' vallen bijvoorbeeld die met je levenspartner, naaste familieleden, goede vrienden, partners in de eigen zaak en sommige collega's. Dit zijn de mensen die aandacht voor je hebben, je begrijpen en je nemen zoals je bent. Dit zijn dan ook de mensen op wie je een groot beroep kunt doen in moeilijke tijden. Dat vergt veel opgebouwd vertrouwen en dat kost tijd.

Het aantal sterke relaties, zeker het aantal intieme relaties, dat mensen aangaan is over het algemeen niet erg groot. Het is dan ook een beetje raar als mensen zeggen 'zeer veel goede vrienden' te hebben. Het kweken van vertrouwen gaat het best met mensen die op je lijken. Je snapt elkaar beter en hebt daarvoor aan weinig woorden genoeg. Goede vrienden en partners worden dan ook meestal uitgekozen of ontdekt op grond van het feit dat zij meerdere dingen in elkaar tegelijk herkennen.

Vanwege de grote hoeveelheid vertrouwen die is opgebouwd zijn sterke relaties erg stabiel. Een goede vriend een jaar niet spreken is jammer, maar hoeft niet erg te zijn voor de voortgang van de relatie. Belangrijke kenmerken van sterke relaties zijn dan ook het op de lange termijn gericht zijn, de relatief lage behoefte aan onderhoud en een grote bereidwilligheid om hulp te bieden. Bovendien wordt er aan de wederkerigheid van de elkaar geboden hulp over het algemeen weinig strikt belang gehecht - de wederdienst 'komt wel een keer'. De keerzijde van dit alles is uiteraard dat sterke relaties ook een groot beroep op jou kunnen doen.

Nu kan het lijken of sterke relaties vooral nuttig zijn in de persoonlijke sfeer. Toch zijn er ook veel werksituaties waarbij sterke relaties een belangrijke rol spelen, zoals bij het inwinnen van vertrouwelijke informatie en het advies krijgen over risicovolle of complexe projecten.

Zwakke relaties

Dan zijn er natuurlijk ook 'zwakke' relaties. Die hebben we met kennissen, de meeste collega's, burens, medeverenigingsleden, klanten, leveranciers, et cetera. We hebben maar met een klein deel van de mensen die ontmoeten een echte 'klik'. Met andere mensen, die minder op ons lijken, ontwikkelen de relaties zich niet verder. Er wordt met hen minder vertrouwen opgebouwd en onze boodschap blijft minder lang bij hen hangen. De relatie met 'zwakke relaties' vraagt om regelmatig onderhoud wil je in de herinnering van deze mensen blijven. Ook is de juiste wijze van relatie-onderhoud hier meer van belang, bijvoorbeeld door middel van beleefdheid en etiquette.

Minder wederzijds vertrouwen betekent ook dat meer en duidelijker afspraken nodig zijn over de hulp die we elkaar bieden. Bovendien wordt bij zwakke relaties duidelijker gelet op de eerlijkheid van de ruil en is er meer sprake van een 'stand' die wordt bijgehouden. Vandaar dat de neiging om geboden hulp formeel te maken bij deze relaties sterker is.

Het onderhouden van diverse, zwakke relaties kent een groot voordeel. Omdat contacten met mensen die niet op je lijken meestal wat zwakker blijven zijn het vaak juist de 'kennissen' die met een originele invalshoek komen, toegang tot werelden of kennis in huis blijken te hebben die niet uit jezelf kon komen. Mensen die een netwerk ontwikkelen hebben over het algemeen ook meer kennissen dan vrienden, wat dit effect aandikt. Dit door Mark Granovetter formeel gemaakte en gepubliceerde inzicht is één van de klassiekers van de netwerkanalyse geworden en staat bekend als '*the strength of weak ties*'. Als je op zoek bent naar nieuwe kansen heb je vooral baat bij contacten met mensen die niet op je lijken.

Zij weten andere dingen dan jij en vormen vaak daardoor de toegang tot andere werelden. Past het zoeken van nieuwe mogelijkheden dus bij uitstek bij je doelen, stel je vragen dan aan kennissen.

Welke soorten relaties kent mijn netwerk?

Sterke relaties

- Typerende relaties
 - Naaste familie, (goede) vrienden, sommige collega's, partner (!).
 - Mensen zoals jezelf.
- Kenmerken
 - Weinig onderhoud nodig: Stabiel.
 - Grote beschikbaarheid: Maar ook beroep op jou!
 - Sterk vertrouwen: Mensen die je ook helpen in moeilijke tijden.
 - Wederkerigheid bijhouden: Lange termijn.
 - Opbouw langzaam.

Zwakke relaties

- Typerende relaties
 - Kennissen, collega's, burens, medeverenigingsleden, etc.
 - Mensen die anders zijn
- Kenmerken
 - Veel onderhoud nodig: Fluctuerend
 - Wisselende beschikbaarheid: Ook jijzelf
 - Weinig vertrouwen: Veel en duidelijke afspraken nodig. Etiquette belangrijk
 - Wederkerigheid bijhouden: Korte termijn
 - Opbouw naar persoonlijkheid en wens

Opdracht 1.4 is een opdracht die de leerlingen individueel maken. De opdracht kent drie stappen.

Stap 1: Vrije associatie

In deze stap vraag je de leerlingen om minimaal tien personen die ze kennen op te schrijven. Daarna schrijven erbij op welke manier ze deze mensen kennen, wat voor beroep deze mensen hebben en hoe goed ze deze mensen kennen.

De leerlingen mogen opschrijven wie ze willen. Dat mogen ook mensen zijn die ze hebben getekend in opdracht 1.2.

Laat de leerlingen eerst de namen en hoe ze deze mensen kennen invullen.

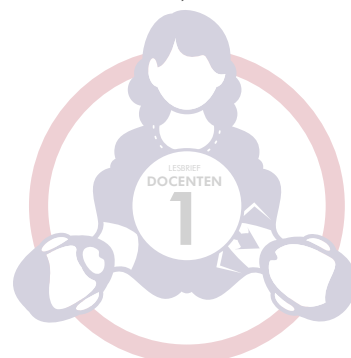
Geef de leerlingen 5 minuten de tijd. Geef deze tijd vooraf aan om te voorkomen dat leerlingen hier te lang over nadenken. Het gaat om welke mensen ze kennen, niet om de hoeveelheid mensen die ze kennen.

Stap 2: Aanvullen van het netwerk

In deze stap bieden we hulp aan de leerlingen om meer mensen op te schrijven.

Help de leerlingen bij het benoemen van minder bekende (voor de hand liggende) mensen die ze kennen door voorbeelden te noemen. Dit kan door vragen te stellen. Bijvoorbeeld: hebben jullie mij (je leraren) opgeschreven? Heb je gedacht aan je burens? Heb je gedacht aan de mevrouw van de kantine of van de sport, aan je ooms en tantes en de ouders van vriendjes? Laat hen de lijst aanvullen.

Neem hiervoor 10 minuten de tijd.

Stap 3: sterkte van de relaties

Laat de leerlingen aan geven hoe goed ze de mensen die ze noteerden kennen. Ze kunnen kiezen uit: 'een beetje' en 'goed'. Het is aan de leerling zelf om te bepalen hoe goed ze iemand kennen en welk kenmerk ze daaraan geven.

Indicatie voor sterkte van relaties:

- 'Een beetje' betekent dat je iemand meerdere keren hebt gezien en bijvoorbeeld weet waar iemand woont. Het gaat vooral om herkennen. Dit zijn 'kennissen'
- 'Goed' betekent dat je deze persoon regelmatig ziet en bijvoorbeeld weet dat hij twee zusjes heeft en van welke muziek hij houdt. Je doet af en toe samen iets. Je vertrouwt elkaar en durft van alles te vertellen.

Geef de leerlingen hiervoor 10 minuten de tijd.

Informatie voor nabespreking

Let bij het nabespreken vooral op minder voor de hand liggende relaties die door de leerlingen zijn benoemd. Vraag aan de leerlingen of ze die mensen wel eens om hulp vragen, om welke hulp, of ze die hulp ook krijgen. En zo nee, waarom ze denken van niet.

Neem na de opdracht met de leerlingen de tekst over sterke en zwakke relaties door en bespreek deze. Ga na of de leerlingen begrijpen wat er wordt bedoeld. Nodig leerlingen vast uit om zelf ook voorbeelden in te brengen, zo krijg je een beeld of ze inderdaad met de begrippen kunnen werken.

Een verdiepende, aanvullende vraag om te bespreken kan zijn:

Wat is voor jou een kennis? Benoem een 'kennis'. Jong volwassenen hebben vaak een andere definitie voor kennissen en vrienden dan de meeste volwassenen.

Met deze opdracht krijg je ook een eerste inzicht in de (verschillende) beroepen van de mensen die je leerlingen kennen. Het geeft een aardig beeld van de diversiteit van beroepen in het netwerk van de leerling(en). Geef de leerlingen aan dat ze met die diversiteit van beroepen toegang hebben tot allerlei soorten kennis en snuffelstages in het kader van de ontdekking wat ze later willen doen. Het is niet alleen hun eigen netwerk dat daarbij kan helpen, maar ook het netwerk van hun klasgenoten.

Welke vragen zouden de leerlingen aan hun netwerkcontacten willen stellen? Waar praten ze nu met elkaar over? Hoe nieuwsgierig durven de leerlingen te zijn?

Opdracht 1.5 - Teken je netwerk – Toevoegen van emotionele nabijheid

Docenteninstructie

In deze les leren de leerlingen keuzes maken in met wie ze wel en met wie ze geen actieve relatie onderhouden. Zij beseffen dat ze moeten weten wie ze kennen en welke netwerkcontacten die anderen meebrengen én hoe emotioneel dichtbij ze zijn. Door goed in beeld te hebben hoe goed je mensen kent, krijg je zicht op het noodzakelijke relatieonderhoud om jouw relaties benutbaar te houden.

Opdracht 1.5 kun je in de les behandelen of meegeven als huiswerkopdracht. Aan de hand van deze opdracht kun je de gehele lesstof uit deze lesbrief nog eens bespreken. Aan de hand van het plaatje, het sociogram, kun je de gehele lesinhoud bespreken.

De leerlingen gaan in deze opdracht hun netwerk tekenen en nemen daarbij mee hoe goed ze iemand kennen. Dit doen ze met behulp van het opdrachtformulier en de instructie. Door hun eigen netwerk voor een tweede keer te tekenen krijgen ze meer inzicht en overzicht over hun eigen netwerk. Bij deze opdracht bepaalt de relatierank van de leerling met een persoon de plek van de persoon in de tekening.

Laat de leerlingen hun netwerk tekenen aan de hand van de volgende drie stappen en met behulp van het bijgeleverde diagram:

Stap 1:

De wereld is natuurlijk niet zo zwart-wit dat alle relaties verdeeld kunnen worden in 'goede vrienden' en 'kennissen'. Er zijn ook relaties die daar een beetje tussenin zitten.

- a. Schrijf de mensen die je goed kent op in het groene rondje ('goede vrienden').
- b. Schrijf de mensen die je redelijk goed kent op in het rode rondje.
- c. Schrijf de mensen die je beetje kent op in het blauwe rondje ('kennissen').

Stap 2:

Laat de leerlingen aan geven welke mensen in hun netwerk elkaar kennen.

De mensen die jij kent, kennen elkaar misschien ook wel. Dat mag je nu gaan tekenen.

Teken een lijn tussen de mensen waarvan jij weet of denkt dat ze elkaar kennen.

Ze bellen, e-mailen, whatsappen of spreken met elkaar af.

Stap 3:

Je hebt nu je eigen netwerk getekend. Zijn er dingen die je opvallen? Je kunt denken aan:

- Zijn er groepjes, en hoeveel groepjes zijn er?
- Zijn er mensen waar geen enkel lijntje naar toe gaat?
- Wie van je netwerkleden, de mensen die je hebt opgeschreven, heeft er heel veel lijntjes naar anderen?
- In welke cirkel heb je de meeste lijntjes getekend?

Informatie voor docent bij klassikale aanpak (dus geen huiswerkopdracht)

Loop tijdens de opdracht door de klas en kijk naar wat de leerlingen tekenen.

Let op: wat voor verschillen zie je tussen de verschillende tekeningen?

Informatie voor nabespreking

Nabespreken van de oefening kan aan de hand van de verschillende tekeningen.

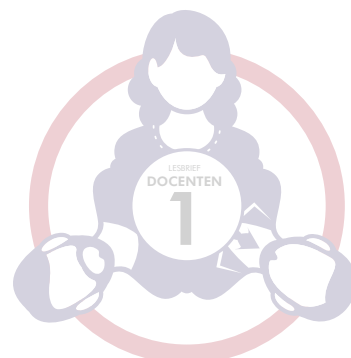
Laat een aantal leerlingen hun tekening presenteren en antwoord geven op de vragen van Stap 3.

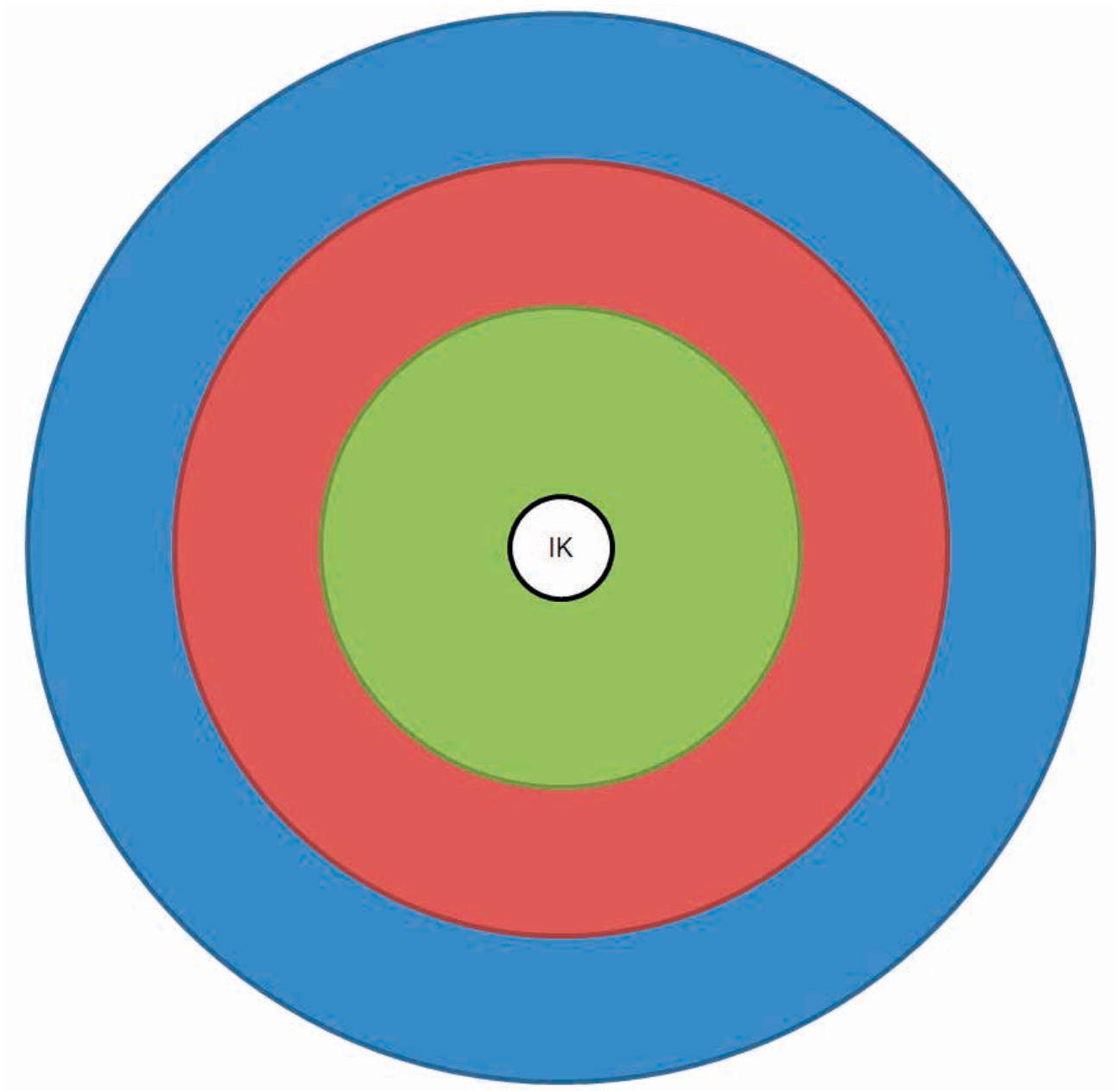
Let naast de verschillen met de tweede opdracht nu op de verschillende vulling van de cirkels.

Leerlingen die veel mensen in de buitenste cirkels weten te plaatsen hebben dus meer zicht op kennissen. Laat ze hierover aan het woord en stel ze vragen die achterhalen hoe het komt dat zij die mensen op kunnen noemen en ontmoeten. Kennissen zijn zeer geschikt om kansen te ontdekken en nieuwe dingen te leren.

Bekijk ook welke leerlingen veel sterke relaties en wie veel zwakke relaties aangeven. Benoem de verschillen en vraag de leerlingen toe te lichten wie ze hebben opgeschreven en hoe goed en waarvan ze de mensen kennen.

Neem voor deze opdracht ongeveer 20 minuten de tijd.

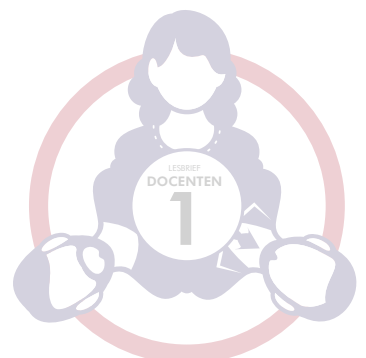
Figuur 1 - 6 Teken je relatiersterkte

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie. Hebben leerlingen een duidelijker beeld van wat een netwerk is, hoe dat van hen eruit ziet en kunnen ze de begrippen toepassen? Gebruik hiervoor de uitwerkingen van de verschillende opdrachten.

Wist je dat

- Je maar zes mensen bent verwijderd van de president van Amerika?
- Er tussen twee mensen in Nederland meestal maar twee of drie anderen zitten?

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIE

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

